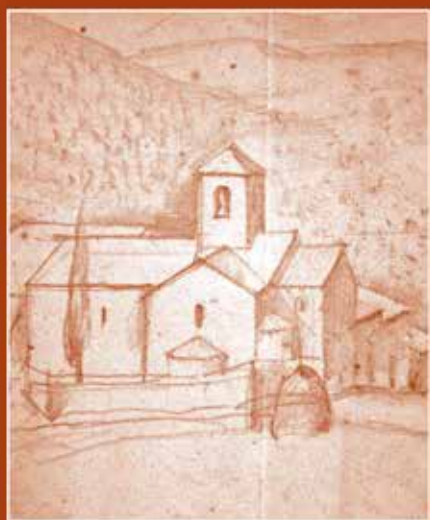

Eusebi Vila Delclòs

**Sant Sebastià
de Montmajor**

Fets, anècdotes i llegendes

Sant Sebastià de Montmajor, fets anècdotes i llegendes

© Eusebi Vila Delclòs, 2010

Primera edició: abril de 2010

Dip. Leg.: B.17676-2010

Coberta (anvers): © Antoni Vila Arrufat (fragment d'un dibuix)

(revers): L'as d'espases, naip d'un joc de cartes de l'antiga fonda de Cal Targa

Il·lustracions del llibre: © citat en cada cas

Assessorament lingüístic: Núria Miret i Antolí

Disseny i producció editorial: Editorial Meteora, SL, Barcelona

Imprès a Derra, Barcelona

SENSE L'AUTORITZACIÓ ESCRITA DE L'EDITOR, QUEDA RIGOROSAMENT PROHIBIDA,
SOTA LES SANCIONS ESTABLERTES PER LA LLEI, LA REPRODUCCIÓ TOTAL O PARCIAL
D'AQUESTA OBRA A TRAVÉS DE QUALSEVOL PROCEDIMENT MECÀNIC O ELECTRÒNIC,
INCLOENT-HI LA REPROGRAFIA, LA DIFUSIÓ PER XARXES TELEMÀTIQUES
I LA DISTRIBUCIÓ D'EXEMPLARS D'AQUESTA EDICIÓ
MITJANÇANT LLOGUER O PRÉSTEC PÚBLICS.

**BREU HISTÒRIA INSIGNIFICANT
DE SANT SEBASTIÀ DE MONTMAJOR**

Sant Sebastià de Montmajor és avui un poble del terme municipal de Caldes de Montbui, al Vallès. No és un poble qualsevol: dins d'una vall orientada de ponent a llevant, el nucli del poble s'estructura en tres serrats, el de dalt, el del mig i el de baix. Només té un carrer, el de santa Margarida, que amb poc més d'una cinquantena de passes ja s'ha recorregut. Altres cases, algunes properes i d'altres a distància considerable, escampades per la vall, acaben de formar el poble, l'origen del qual es remunta a més de mil anys. Per documents antics, ja sabem de la seva existència molts i molts segles enrere. Aquests documents l'esmenten l'any 1065 (s. XI), com també 33 anys més tard, al 1098, quan ja depenia del monestir de Sant Cugat del Vallès del qual era un alou.

Per decisió del monestir de Sant Cugat es va aixecar l'església romànica de Sant Sebastià que, com a característica que la destaca, té una planta única a Catalunya¹. Com a conseqüència de la relació amb el poderós monestir, els rectors de Sant Sebastià eren nomenats pels abats de Sant Cugat. Aquesta funció, junt amb la de batlle del terme, podia recaure en la mateixa persona, tal com va passar entre 1311 i 1322 quan se'n féu càrrec el rector Berenguer de Rebolleda. L'any 1353 (s. XIV) l'església de Sant Sebastià va unir-se a Caldes de Montbui com a sufragània i continuava essent alou de Sant Cugat. En tenim constància per un document signat el 27 de setembre de 1353. El clergue que va signar aquest document fou Jaume de Bruguera. El document² és ben interessant perquè deixa les coses lligades pels segles dels segles, amb misses garantides per als abats successius, i mostra la dependència i la cura que calia tenir amb tot:

I us prometo [a l'abat de St. Cugat] que d'ara en avant seré fidel i obedient a vós i als vostres successors, i serviré a la dita església durant la meva possessió, a la major honra de Déu i de Sant Sebastià, i per fidelitat a vosaltres. I hi permanixeré habitant i cuidaré d'administrar el poble, per vós a mi encomanat, (...) I tot ornament de la mateixa església no vendré, no donaré, no enfeudaré, no empenyoraré, ni en qualsevol altra manera alienaré, sense la vostra llicència o la dels vostres successors. Mes, durant la

1. Pertany al reduït grup de les esglésies catalanes més interessants del primer art romànic. Va ser aixecada durant el segle XI. Pel seu valor arquitectònic va ser reproduïda al Poble Espanyol, a Montjuïc, Barcelona, entre 1928 i 1929.
2. L'original del document és en llatí; aquí respectem una traducció dels anys 60 del segle passat.

Sant Sebastià de Montmajor. Dibuix d'Antoni Vila Arrufat, c. 1925. Llapis sobre paper.

meva possessió sempre (ho) milloraré, i (ho) acreixeré en esplendor; i en la mesura de les meves possibilitats servaré indemnes els drets de Sant Cugat i el seu monestir. Visitaré, personalment, cada any, per la festa de Sant Cugat, el vostre monestir, a menys que estigui impedit per greu o manifesta necessitat.(...) I us donaré alberg, sempre que visitareu personalment l'església i en tal dia estarà de mon compte proveir en les vostres necessitats. I en la mort de qualsevol monjo del vostre monestir, i així mateix en la vostra defunció, i dels vostres successors, cantaré quatre misses per la seva ànima i la vostra, i la dels vostres successors (...). I així tal com s'ha dit, totes i cada una de les coses serà observada per mi, en bona fe, davant Déu; i en faig jurament. Així, Déu m'ajudi i aquests quatre sants evangelis que toco materialment.

El Serrat de Dalt. Fotografia, EVD, 2010.

Els testimonis van ser Arnau Martí, de la vila de Sant Cugat, Jaume de Prat i Francesc Sa Ribolleda, de Montmajor, aquest darrer probablement un descendent de la família del rector Berenguer esmentat més amunt. És a dir, que coneixem el nom dels primers santsebastianencs documentats! Berenguer de Ribolleda, Francesc Sa Ribolleda i Jaume de Bruguera.

L'església va independitzar-se uns segles més tard, el 1868, en ser creada la parròquia moderna que uní part de l'antic terme de Gallifa.

Documents a part, Sant Sebastià de Montmajor va ser durant anys i anys un llogarret desconegut on hi vivien amb austeritat alguns pagesos. Cal Quelot, Cal Targa, Can Tardà, Cal Miqueló, Can Codina, el Farell, Castellet, la Vila, el Cigró, Cal Mus, Casa Nova de les Elies, Can Font, el Puig, el Ginestós, Can Peretó, Coll Munner i Cal Barroer, per citar-ne algunes, eren aleshores llar de tantes famílies pageses que sobreviuen a la pobresa del camp. Altres cases, deshabitades o posterior-

ment habitades per famílies que hi passaven els dies de lleure, són: Cal Sempre, Cal Tinot, Can Ton, Can Pastor (o Cal Dents), Cal Rei, Cal Cuixa, Can Salvi, Cal Bisbe, Cal Llegum, Ca la Vicària, Ca l'Alzina, etc.

No ens ha d'estranyar que aquest escrit porti per títol *Breu història insignificant...* perquè en un indret tan minúscul, per més que alguns creguin que és el melic

del món, rarament s'hi poden esdevenir fets que puguin entrar a la Història. Tanmateix, en certa manera, en aquest microcosmos també hi trobarem lluites, angoixes, sofrances, generositats, valor, heroisme, mesquineses, petiteses, enveges, rancúnies i, al fons de tot, la lluita per la supervivència en un medi pobre i la visió sempre trista d'aquells que van haver d'abandonar les seves terres perquè no s'hi podien guanyar la vida.

També ens hem de fer a la idea que Sant Sebastià era ben diferent de com el coneixem avui. Si ara els arbres i els boscos pràcticament l'encerclen com un mantell verd i compacte,

L'àvia Vicària, fotografiada el 1923.

molts anys enrere d'arbres se'n veien ben pocs, i menys prop de les cases pel risc d'incendi, per la seguretat de veure a venir qui fos i pels camps, feixes i marges que s'enfilaven des de qualsevol dels tres serrats fins ben bé mitja muntanya. Fotografies antigues i paisatges d'artistes pintors ens n'han deixat testimoni.

Sant Sebastià, enmig d'una vall ampla, és a una distància més o menys igual de les viles properes de Caldes de Montbui, Sant Feliu de Codines, Gallifa, Sant Llorenç Savall, Castellar del Vallès i Sentmenat.

Gran part de les històries que llegireu provenen de la tradició oral. Hi ha un personatge, en Pere Brossa i que va ser veí del poble, a qui es deu molt d'aquest llegat. És per la seva importància en aquest sentit que ens entretindrem a descriure'l, en homenatge merescut, per bé que molt tardà. Veïns com ara en Josep Coll Tort, conegut per tothom com el Pepet de la Rectoria, o bé en Joaquim Ubagols «Quimet» i d'altres (no gaires, però) també han aportat o aportaren detalls, explicacions i històries, verídiques o no, del poble.

Tornant a en Pere Brossa, era un home baix, d'ulls grisos menuts i vius, el nas lleugerament corbat. Portava sempre una gorra que de tan vella se li adaptava perfectament al cap, com si en fos una segona closca. Vestia pantalons de vellut, armilla i camisa cordada fins al botó del coll. Coll colrat pel sol, ja amargit per la vellesa, amb unes arrugues al clatell que, més que arrugues, semblaven accidents orogràfics.

Parlava a poc a poc, intercalant sovint un «vull dir jo que...» que, unit com una sola i llarga paraula, sonava exactament «vuidiòca...». Moltes tardes, ell ja gran, si plovia o feia fred, la quitxalla entrava a casa seva a passar-hi una estona per sentir-lo amb deler quan els explicava fets i anècdotes dels vells temps del poble. Asseguts a l'escó de la cuina de Can Codina, una cuina llòbrega pel fum de les teies que durant segles foren l'únic enllumenat, encara que més llòbrega semblava quan, en vesprejar, enlloc de les teies s'hi encenia un llum de «carburo» que empudegava l'aire i amb la seva claror freda feia ressortir encara més la negror del sostre de volta, el sutge brillant de la llar de foc i les parets groguejant i emmascarades pel fum que vencia les successives i inútils capes de calç.

Envoltat per la canalla, fumava la seva recremada pipa corba, fent de tant en tant un «trago» del porró que tenia sempre a la vora, ple de vi, que es feia portar o portava ell mateix de la Bosqueta (mas proper a Sant Llorenç).

Eren anys en què per les muntanyes d'aquesta nostra vall hi passaven els maquis, anys de fam i de por, i els menuts i joves que l'escoltaven tot just intuïen un món d'odi i venjança que no podien entendre però que els feia partícips i sentir-se més propers a les explicacions d'en Pere Brossa. De tant en tant, mentre parlava, es treia la gorra i feia un gest lent, allisant-se una cabellera ja inexistent, o gratant-se la calba amb fruïció.

Potser llegir i escriure no era el seu fort, però evidentment encara pertanyia a un món on els fets, des dels més importants fins als més insignificants, així com les supersticions, les llegendes-

des, les tradicions, els coneixements pràctics del camp i de la natura es transmetien oralment de generació en generació. Aquest paper de dipositari de la tradició li donava un cert aire digne i patriarcal que contrastava i a la vegada s'avenia amb la seva mirada viva i sorneguera on s'hi reflectia tota la murrieria del pagès. En Pere Brossa va ser un home honrat i generós com solen ser-ho aquells qui no tenen res. Tant havia ajudat a escapolir-se els pobres soldats que, de grat o per força, havien de seguir amb llurs unitats quan l'exèrcit republicà, concretament parts de la columna de Líster o la de Durruti, es retirava cap a França passant per Sant Sebastià, com havia acollit a casa seva, temps després de la guerra, certs elements que presentava —al qui s'hi interessés— com a mossos que l'havien d'ajudar al camp, la pal·lidesa o l'aire furtiu dels quals deixaven ben clar d'on havien sortit o bé cap on anaven.

Pere Brossa, ja molt gran, se'n anà a viure a Castellar del Vallès, a casa la seva filla Maria. Però el seu arrelament a Sant Sebastià era tan intens, que en la seva agonia, delirant, explicava als familiars que l'envoltaven com refeia el camí cap a Sant Sebastià, com agafava les dreteres del torrent Mal o com seia un moment a reposar i beure a la font de Canyelles, o encara, com, ja passada la carena als Tres Pins, davallava una altra vegada i aquest cop definitivament cap a la seva terra nadiua.

L'altre gran personatge fou en Joaquim Ubagols i Oliver, en Quimet. Hereu d'una de les nissagues més antigues de Sant Sebastià, ja que es té constància documental del cognom Obagols l'any 1373 i el d'Ubagols el 1464. Ca n'Ubagols, la

Milicians de la Columna Durruti passaren per Sant Sebastià en la retirada cap a França. Dibuix d'Antoni Vila Arrufat, gener de 1939. Llapis i tinta sobre paper.

casa d'on prové la nisaga, era a la serra de la Codina, més amunt de Cal Peretó i al nord de Can Sallent. Va ser abandonada el 1883.

En Joaquim Ubagols i Oliver era la font indispensable per conèixer fets i noms de persones o llocs del poble. Amb el seu seny i prudència, el seu esperit irònic i curiós, era menys fantasiós que els altres vilatans i per tant les seves explicacions eren més fiables.

En Quimet era solter, alt, corpulent, gras, mans grosses i coll gruixut, el cabell tallat ben curt i els ulls vius. Tot ell respirava un aire de calma i serenor no exempt, quan calia, d'un cert sentit de l'humor i, si voleu, també d'esperit crític.

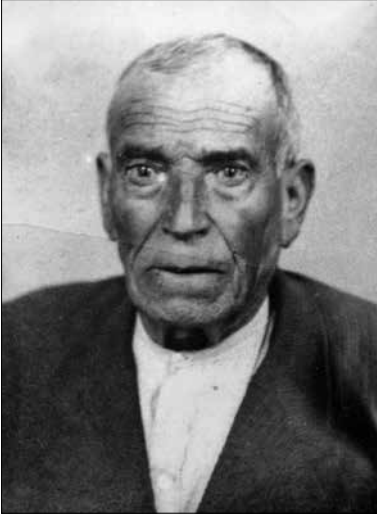
La seva persona era tan arrelada, tan consubstancial a Sant Sebastià com podia ser-ho una alzina, un roure o la mateixa figuera que hi havia davant de la seva casa del Serrat del Mig. Aquesta casa, antigament anomenada Cal Mestre (hi havia hagut mai mestre, a Sant Sebastià?), és una casa petita i

senzilla entre Cal Targa i Cal Carlí, al Serrat del Mig; de fet, la casa pairal dels Ubagols era Can Codina, al Serrat de Baix, on fins poc abans del 1936 hi havia viscut amb els seus pares, el vell i valent Alfonso, segons deia tothom al poble, i na Maria. En morir els pares, la casa li era massa gran i decidí anar a viure a Cal Mestre, on, amb la família de Cal Targa, se sentia més acompanyat.

Si l'Alfonso era un home enèrgic, allò que en diríem un valent, abrandat i sense por, que havia lluitat amb els carlins, el seu fill, en Quimet, era l'home més pacífic i tranquil de la rodalia.

Des del dia que s'instal·là a la nova casa, decidí fer-ne també un «colmado», una petita botiga de queviures. A l'entrada mateixa hi havia uns prestatges amb pots de conserves, alguna llonganissa, llet condensada, etc. Damunt el taulell, unes velles balances amb els seus plats de llautó brillant i els pesos disposats ordenadament per mides i pes en un suport de fusta. La guerra civil acabà amb aquest propòsit, i únicament quedà el record de la botiga en unes capsas de llauna buides de galetes i una peculiar i persistent flaire un xic rànica de pernil, de llard i de segó.

Tenia un hort que conreava curosament i estalviant tot esforç excessiu i d'on en portava sovint tomàquets i verdures, disposades en un petit cistell per la nansa del qual quasi no li passava el braç, de tant gruixut com era. En Quimet era un home culte, amb aquesta cultura que és un llegat de generacions d'homes arrelats a la terra, però era culte també per

Pere Brossa, cap a 1950 i Joaquim Ubagols i Oliver, «Quimet», fotografiat per Joan Vila Grau, cap a 1960.

una curiositat o interès natural que el duia a llegir per exemple *La Bandera Carlista* (editat l'any 1871) heretat sens dubte del vell «carlinot» que fou el seu pare, entre d'altres llibres potser menys singulars. Ja molt gran marxà de Sant Sebastià per anar a viure a Sant Feliu de Codines i més tard a Castellar del Vallès. Tot i viure la darrera vellesa, així doncs, fora del poble, cada any tornava a Sant Sebastià, a casa seva, pel dia del seu aniversari. Obria la casa i es posava davant la porta tot esperant les felicitacions i cançons que el poble li dedicava, a les quals ell corresponia oferint carquinyolis i vi dolç que per a tal diada havia portat.

En Josep Coll, Pepet, és fill de Sant Bartomeu del Grau, a la Plana de Vic. Tot i això, és un santsebastianenc de soca-rel i la seva vida sempre ha girat al voltant del poble.